

Horn, I. Kecskes; eds. Stephen R. Anderson, Jacques Moeschler and Fabienne Reboul // *The Language-Cognition Interface*. – Geneva-Paris : Librairie Droz, 2013. – P. 353–375.

6. Key Notions for Pragmatics [Text] / eds. Jef Verschueren, Jan-Ola Ostman. – John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia, 2009. – 253 pp.

7. Leech G. N. Principles of Pragmatics [Text] / G. N. Leech. – London, 1983. – 250 p.

8. Levinson S.C. Presumptive Meaning: The Theory of Generalized Conversational Implicature [Text] / S.C. Levinson. – Cambridge, Massachusetts, 2000. – 480 pp.

9. Mey J. Pragmatics: An Introduction [Text] : 2nd ed. / J. Mey. – Oxford : Blackwell, 2001. – 300 pp.

Соболевський П. А. Принцип Кооперації і речеві імплікатури як основні поняття інференційної прагматики Пола Грайса.

Принцип Кооперації і речеві імплікатури - основні поняття інференційної прагматики Пола Грайса. Учені цікавляться речевими імплікатурами в контексті дослідження таких ситуацій, коли говорячий произносить висказування, і при цьому має на увазі щось більше того, що на самому ділі він произнес. Маємо різницю між тим, що говорячий произнес (what is said), і тим, що він мав на увазі (what is meant). Таким чином, нарівні з буквальним значенням висказування, існує значення говорячого. Завдання Пола Грайса – показати значення говорячого як

специфічний вид прагматического вивода. Це завдання розкривається в рамках його інференційної прагматики, ядром якої необхідно вважати Принцип Кооперації і речеву імплікатуру.

Ключові слова: інференційна прагматика, імплікатура, Принцип Кооперації, речева імплікатура.

Sobolevskiy P. The basic ideas of Paul Grice inferential pragmatics: Cooperative Principle and Conversation implicature.

The article is about Cooperative Principle and Conversation Implicature as basic ideas of Paul Grice inferential pragmatics. Scientists have a big interest in the field of pragmatics in the sense of existing some types of situations, in which the speaker says something, but means something more, than was said. There is a difference between what is said and what is meant. So with the utterance meaning there is some part of meaning we can call speaker meaning. The goal of Paul Grice inferential pragmatics is to show speaker meaning as specific type of pragmatic inference. This goal is discovered in the inferential pragmatics with Cooperative Principle and Conversation Implicature as basic ideas of Paul Grice inferential pragmatics.

Key words: inferential pragmatics, implicature, Cooperative Principle, conversation implicature.

Надійшла до редколегії: 23.04.14 р.

УДК 288:94(7/8)+2-78

О. Л. Соколовський

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ХРИСТИЯНСЬКА НАУКА: СУСПІЛЬНО-ДУХОВНІ ВИТОКИ, ОСОБЛИВОСТІ ВІРВЧЕННЯ

Розглядається поява релігійного об'єднання християнська наука, динаміка і головні фактори його розвитку. Аналізуються ідейно-концептуальні особливості вірвчення організації і її вплив на суспільство. Показано, що особливістю даного руху була критика традиційного християнського вірвчення і заперечення основних догматів ортодоксальної Церкви.

Ключові слова: християнська наука, христологія, сотеріологія, догмат Святої Трійці, еклесія.

Нетрадиційні релігійні рухи, які сформувалися завдяки глибинним процесам суспільного життя минулого століття, були спрямовані не лише на відновлення ортодоксальних релігійних традицій, а й пошук нових цінностей та духовних орієнтирів. Причина їх появи була зумовлена кризою традиційної релігії. У ХХ ст. позиції усталених релігійних течій підірвав передусім науковий світогляд. Досягнення у науковій царині запропонували проблеми, які офіційна церква виявилась неспроможною вирішити.

У сучасний період історії Християнська наука як релігійна організація не стала об'єктом ґрунтовного наукового аналізу. Комплексного вивчення цієї релігійної громади, розкриття її особливостей і зв'язків з культурними і конфесійними процесами в Україні, перспектив її розвитку у період незалежності досі не здійснювалось. Важливим етапом в осмисленні феномена Християнської науки та його доктринального змісту стали наукові розробки Л. Мітрохіна та американських дослідників Беррі Гарольд Дж., Б. Кеннета, У. Мартіна. Проте самодостатність цієї громади в Україні залишається до сьогодні невивченою, нез'ясованим є її ставлення до неї суспільства.

Нові релігії, які породжували нетрадиційні культури були досить специфічні для прихожан традиційних християнських церков. Зазвичай, вони не мають чітко розробленої системи вірвчень, а їх структура ієрархічна й авторитарна. Культ у цих релігіях має переважно колективний характер. Його виконання характеризується використанням засобів психологічного маніпулювання і методів психотерапії, підвищеною увагою до прозелітів.

Нетрадиційні культури характеризуються наявністю центральної фігури – лідера, який вважає себе посланцем Бога з унікальним доступом до Всемогутнього. Оскільки керівник організації має особисте спілкування з Богом, він може диктувати теологію і поведінку усім членам культу. Як наслідок, він отримує безмежну владу над групою. Це лідерство приводить послідовників релігійної організації у повну залежність від культу в питаннях віри, поведінки, стилю життя.

Технології впливу на масову свідомість – це апробований набір засобів, перетворений у цілісну систему завдяки об'єднанню в єдину комплектацію, спрямовану на досягнення єдиної мети. Схеми дій технологій полягає у вирішенні декількох послідовних завдань.

По-перше, ідентифікація особистості, досягнення чіткої асоціації з певним видом діяльності, активності. По-друге, постійний нагляд за поведінкою людини, бажання контролювати її подальші кроки. По-третє, формування напряму, що здатний функціонувати своїм власним життям, незалежно від подальшої долі його засновника.

Це перші й найважливіші кроки, які прагнуть втілити на практиці керманічі культу. Вони можуть реалізовуватися як усвідомлено і цілеспрямовано, так і несвідомо, на рівні розуміння просування спільної ідеї, не замислюючись над тим, що в якийсь момент відпрацьовується чіткий, конкретний елемент завдання. Якщо здається, що ті чи інші люди не знали або не розробляли свої технології впливу, це помилкове, поверхнєве враження. Вони

могли не називати свої дії технологіями, могли не замислюватися над конкретними цілями, але наслідки, як засвідчує історія, були вражаючими.

Поширеною технологією впливу на свідомість людини, яка найчастіше використовується керманічами нетрадиційних релігійних організацій, є технологія спалахів. Технологією створення спалахів є блок постійних і змінних способів подання ідеї або її складових частин. Спочатку вони охоплюють професійну або корпоративну аудиторію, потім рухаються ширше, впливаючи вже на більшу кількість населення, поки не вкорінюються всередині масової свідомості людства.

До цієї технології успішно вдалася Мері Беккер-Едді – засновниця нетрадиційної релігійної організації Християнська наука. Дана технологія включає вбудовування в схему просування ідеї наступних елементів: створення особистого привабливого образу з майстерним використанням звучних назв, авторитетних звань, посад; формування блоку прихильників; проведення міжнародних форумів, конференцій, симпозіумів, з метою розширення географії впливу; створення власної школи й напряму діяльності; безперервна публікація статей, книг, створення і введення нових термінів.

Мері Беккер-Едді протягом усього життя боролася з численними фізичними й психологічними хворобами, що позначилося на віровченні Християнської науки. Будучи приналежною до Конгрегаційної Церкви, вона нещадно критикувала вчення кальвінізму про напередвизначення. Багато біографів повідомляють про її посередні успіхи в освітній сфері.

Будучи важко хворою Мері Беккер-Едді знайомиться з Фінеасом Паркхерстом Куїмбі, послідовником буддизму та Месмеровської електромагнітної теорії «тваринного магнетизму». Ф. Куїмбі акумулював ідею, що матерія – це ілюзія, а фізична хвороба – результат неправильних думок або переконань, перенесених в тіло в якості захворювання. Ці помилкові переконання можуть також зцілятися Христом. Христос розумівся не як особа, а як безособова Божественна Природа або Принцип. Вважалося, що Ісус, повністю усвідомивши свою природу, утілює Христос-принцип і вказав шлях для порятунку людства. Отже, сили розуму здатні виліковувати людей від хвороб. Дана концепція, проповідувана Куїмбі, стане основою релігійного вчення Християнської науки.

На початку проповідницької діяльності Мері Беккер-Едді поширювала свої ідеї за допомогою курсів і книг, зробивши їх доступними для віруючих. З метою духовного самоствердження вона надала своєму вченню риси релігії. Протягом 60 – 80-х рр. XIX с. Мері Беккер-Едді проживала в м. Лінн, штат Массачусетс, де викладала принципи Християнської науки. Після видання своєї книги «Наука і здоров'я: ключ до Священного Писання» вона заснувала організацію «Християнське вчення». У 1877 р. організація отримала назву «Товариство християнської науки», а в 1879 р. – «Церква Христа-Цілителя». Коли Мері Беккер-Едді переїхала у Бостон, релігійна школа «Християнської науки» зросла до інституту Массачусетський Метафізичний Коледж. «У найкоротший термін, підпільна вчителька перетворилася на доцента університету, докторське ремесло стало професурою, і прискорені духовні курси затвердженнями державою вищою, нібито науковою, школою», – повідомляє Стефан Цвейг [1, с.143].

У 1890-х рр. в США Християнська наука мала у підпорядкуванні 30 інститутів, у яких послідовники

Мері Беккер-Едді вели курси лікування. «Під твердою і владною рукою Едді справа місії йшла дуже успішно, – адже її учні були зобов'язані продавати видання свого учителя» [2, с.5]. На початку XX ст. Християнська наука нараховувала 710 громад, 58 з них – за кордоном. У Церкві налічувалося 3515 дипломованих «цілителей», з них 3268 – в США, інші – за кордоном. За спостереженням Герберта Фішера, людей, які прагнуть до зцілення через практикуючих «лікарів» Християнської науки, значно більше, чим дійсних членів цієї церкви, оскільки на 1912 р. «в Сполучених Штатах налічувалося десять тисяч цілителей Християнської науки, а річний приплив пацієнтів Християнської науки доходив до шести мільйонів» [3, с.7].

Релігійне об'єднання Християнська наука, як і більшість західних культів, стверджує, що Мері Беккер-Едді отримала нові божественні істини, не лише з Біблії, а й із інших джерел. «Кажу вам, браття, що Євангелія, яку я благовістила не є людською, бо прийняла я її й навчилася не від людини, а через об'явлення Ісуса Христа» [4, с.107]. Крім того, останнє об'явлення за словами Мері Беккер-Едді, вона отримала в 1866 році, коли відкрила Науку Христа про закони Життя, Істини й Любові і назвала своє відкриття Християнською наукою. «Бог готував мене на протязі років для отримання об'явлення – абсолютного божественного Принципу наукового зцілення думкою» [4, с.107].

М. Беккер-Едді визнає Біблію найвищим авторитетом віри звідки вона черпала свої знання: «Біблія завжди була для мене єдиним авторитетом. У мене ніколи не було іншого провідника на цьому прямому і вузькому шляху істини» [4, с.126]. Однак, як зауважує засновник Християнської науки, Біблія також не позбавлена недоліків: «...Писання помиляється в древніх варіантах тексту... Смертне і матеріальне прокралося у Святе Писання і затьмарило собою, до певної міри, натхненні Богом сторінки» [5, с.111]. Для звичайного прихожанина Християнської науки Біблія представляється збіркою древніх писань, «повною сотень тисяч текстуальних помилок... Її божественна суть незрозуміла, богонатхненність береться під сумнів. Вона складається з метафор, алегорій, міфів і притч... Її не можна читати і тлумачити у буквальному розумінні слова...» [4, с. 134].

Як альтернативу Мері Беккер-Едді пропонує власну книгу «Наука і зцілення», котру ставить в один ряд з Біблією, стверджуючи, що вона була написана завдяки одкровенню, отриманому від Отця. Порівнюючи Біблію зі своєю книгою, автор звертає увагу, що «Біблія вказувала, як Бог дав людині панування над усією землею, а «Наука і здоров'я» пояснює, як досягти цього панування; Біблія стверджує, що Христос знищив закон гріха і смерті, а наша основна книга пояснює це так життєво, що віра може зціляти хворих» [4, с. 134].

Однак, релігієзнавці, які уважно вивчали зміст «Науки і зцілення: ключ до Писання», вказують, що автор деякі ідеї запозичив. Крім того, окремі дослідники приходять до висновку, що основою її твору є ідеї і рукописи Куїмбі [5, с.110]. Зокрема, Уолтер Мартін у книзі «Царство культів» наводить багаточисельні приклади її плагіату з різних творів й підсумовуючи зазначає, що Мері Беккер-Едді запозичила велику кількість матеріалу з рукопису Френсіса Лібера «Метафізична релігія Гегеля» [6, с.129]. Таким чином книги, які Християнська наука трактує як авторитетні джерела віровчення своєї організації, написані Мері Беккер-Едді, ґрунтуються на філософських теоріях Берклі і Гегеля, а також психотерапевтичному

навчанні Франца Месмера і Фінеаса Куїмбі. Джорджія Мілмайн, яка опублікувала в 1909 р. детальну біографію Мері Беккер-Едді, підтвердила випадки плагіату: «Звичайно, основні ідеї книги і використана в ній термінологія були запозичені з рукописів Куїмбі... Але, розробляючи вчення Куїмбі в ширшому заломленні, місис Глоувер внесла в нього деякі абсолютно нові положення і виконала майстерну обробку» [7, с.36].

Незважаючи на це прибічники Християнської науки вважають книгу Мері Едді богонатхненною і непогрішним тлумаченням Біблії, а отже і важливішим текстом, ніж сама Біблія, оскільки «документальний текст Біблії сприяє... благополучно не більше, ніж історія Європи і Америки» [4, с.170].

Доктринально-інституційний зміст Християнської науки як релігійної організації побудований на засадах антитринітаризму. Адепти цього об'єднання є послідовниками релігійного християнського вчення, які заперечували або не визнавали з тих чи інших міркувань догмату Святої Трійці про єдину сутність трьох іпостасей Бога. У своїй книзі Мері Беккер-Едді писала, що вчення про Трійцю – це язичницьке багатобожжя «теорія про три іпостасі одного Бога припускає швидше політеїзм, а не вічно суще «Я є»» [4, с.256]. За її словами, Трисидний Бог складається з Життя, Істини і Любові. «Бог – Батько, Христос – духовна ідея Сина; божественна Наука, або Святий Утішник» [4, с.331]. Християнська Наука проповідує пантеїстичне уявлення про природу Бога: Бог – присутній у всьому; Бог є добро. Добро є Розум; оскільки Бог, Дух, є все, то ніщо не є матерією [4, с.113].

У вченні Християнської науки термін «Бог» є лише відносним поняттям у порівнянні з християнським богослов'ям. У творах Мері Беккер-Едді Він представлений термінами «Життя», «Істина», «Любов», «Принцип», «Розум», «Субстанція», «Розум», «Дух», «Мати», внаслідок чого Християнська наука стверджує, що Бог безособовий. «У божественній Науці ми не маємо право застосовувати до Бога чоловічий рід, а вживати лише жіночий, бо Любов дає найбільш виразне уявлення про Божество» [4, с.517].

Вчення про Бога розкриває матеріальний принцип Християнської науки, який визначає головну ідею богословської системи церкви. Її зміст зводиться до припущення, що «оскільки Бог є Все у всьому, то зло, хвороба і смерть насправді не існують». Розвиваючи цю думку, Мері Беккер-Едді приходять до твердження, що «розум є Бог... Розум є Все і відтворює все – тому що Розум є той, хто множить, а нескінченна ідея Розуму, людина і всесвіт, є результатом множення. Єдиний розум, або субстанція думки, є Богом, їх Творцем. Розум є Душа всього. Розум є Життя, Істина і Любов – керівник всього» [4, с.508]. Таким чином, істинна дійсність, за твердженням Мері Беккер-Едді, це «Розум» (Бог), а матерія не має реального існування.

У теорії Мері Беккер-Едді була абсолютним ідеалістом, яка повністю заперечувала існування матерії. Як результат, у віровченні Християнської науки не існує поняття зла, тому що, випадковість і зло (включаючи гріх, хворобу і смерть) не мають фактичного підґрунтя. І якщо такі речі існують, то це відбувається лише тому, що людина відмовляється визнати, що Бог – Розум. Коли людина збита з пантелику такими помилковими уявленнями, то вона одержима «смертним розумом», який знаходиться під впливом упередженого погляду на реальність. Згідно методології запропонованої Мері Беккер-Едді, вихід із «смертного розуму» дуже простий: «Зміни свою думку

[про реальність], а також зміни своє життя». Коли людина починає дивитися на життя і на реальність крізь призму вчення Мері Беккер-Едді, то гріх, хвороба і смерть згасають (оскільки вони не існують), і все стає Богом і благом (єдиним істинним способом існування).

Філософія Християнської науки в основному силіогістична. Матеріальний принцип Християнської науки – механізм відходу від об'єктивного світу матеріальної реальності до суб'єктивного світу ідеалізму, який ніколи не розв'яже проблеми зла, гріха, хвороби або фізичної смерті, оскільки заперечує визнання того, що існує тільки Розум і що Він не матеріальний, тому його не включають в категорію матеріального. Заперечуючи ту частину розуму, яка відбиває фізичні реалії і яка названа «смертним розумом», Мері Беккер-Едді назавжди ізолювала себе і Християнську науку від об'єктивної реальності, оскільки розум, що повністю відкидає існування матерії, ніколи не визнає обмеженості матерії, яка обумовлює фізичне існування. Але на практиці жоден з прибічників Християнської науки не дотримується цих догм як абсолютних, – вони усі живлять і беруть ілюзію смертного розуму, тобто людського тіла.

Погляди Християнської науки на особистість Ісуса Христа відповідають доктринальному змісту антитринітаризму. Антитринітарії заперечують божественну природу Ісуса Христа як другу Іпостась Святої Трійці: «Християнин, який вірує в першу заповідь, – монотеїст. Таким чином він розділяє віру євреїв в Єдиного Бога і визнає, що Ісус Христос не Бог, а, як сказав Сам Ісус, Син Божий» [4, с.361].

Послідовники Християнської науки не лише заперечують, що Ісус Христос єдиносущний Богові, але і стверджують, що слова «Ісус» і «Христос» не відносяться до однієї особи. «Христос – це ідеальна правда, яка прийшла, щоб зцілити хвороби й гріхи через Християнську науку й всю владу має через Бога. Ісус – ім'я людини, яке знайомить нас з Христом – істинною ідеєю Бога. Ісус – це людина, а Христос це божественна ідея, – звідси подвійність Христа» [4, с.508]. Мері Беккер-Едді намагається розділити «Ісуса» й «Христа», як дві різні особи: «Духовний Христос був безгрішним, а Ісус як людина, не був Христом». Таким чином, твердження, що Ісус мав матеріальне тіло, суперечить матеріалістичній концепції Християнської науки, а спростування Його духовності веде до заперечення Божественності: «Ісус відчував нашу неміч, він ще не отримав перемогу над тілом... і тому не піднявся до остаточної реалізації своєї духовної сили» [4, с.53].

У віровченні Християнської науки дуалізм є ключовою концепцією. Ці положення стверджують, що цінність має тільки нематеріальне, духовне; матерія ж підлягає запереченню або подоланню. Оскільки вони вважають, що уся матерія є зло, то духовне не може жити в матеріальному. Отже, Христос, як «істинна ідея Бога», не міг жити в людському тілі, а тому Бог не може бути в людині: «Бог неділимий. Як неможливо, щоб до людини увійшла якась частка Бога, так само неможливо, щоб повнота Бога відбивалася однією людиною; інакше Бог... став би менший, ніж Бог» [7, с.46].

Християнська наука відкидає не лише Божественну Іпостась і подвійну сутність Ісуса Христа, але і деякі найважливіші аспекти Його служіння. Мері Беккер-Едді, заперечуючи реальність гріха, не надавала великого значення біблійному свідченню про смерть Ісуса Христа за гріхи. Тому Його місію розглядала так: «Христос прийшов, щоб зруйнувати віру й гріх» [4, с.473]. Якщо

«зло» за твердженням Мері Беккер-Едді це лише ілюзія, то немає необхідності в покутуванні гріхів Ісуса «матеріальна кров Ісуса, пролита на прокляте дерево, була не більш дієвою ніж, коли вона була в Його судинах в той час, коли Він виконував доручення Отця» [4, с.25]. Заперечуючи смерть Ісуса, Християнська наука розглядає Його воскресіння як біблійну вигадку. У своїй книзі Мері Беккер-Едді дає власне тлумачення визначенню воскресіння, зміст якого зводиться до «одухотворення думки коли матеріальна віра поступається місцем духовному розумінню» [4, с.593]. Біблійне трактування Воскресіння, на думку вчення церкви не відповідає дійсності: «У своєму остаточному діянні, названому таким, що вознесло... Він піднявся над фізичним знанням своїх учнів, і матеріальний зір Його більше не сприймав» [4, с.46].

Християнська наука заперечує християнське тлумачення сотеріології, оскільки не бачить необхідності в порятунку через Ісуса Христа. Відкидаючи існування гріха, хвороб і смерті, Християнська наука стверджує, що люди отримують порятунок перемогою над стражданнями і спокусою [7, с.51].

У питанні тілесної природи людини, Мері Беккер-Едді дотримується ідеалістичної концепції, заперечуючи її фізичне існування: «людина не матерія; вона не складається ні з мозку, крові, кісток ні інших матеріальних елементів... Людина духовна і досконала й саме так її розглядає Християнська наука. Людина є ідея, образ любові, він не тілесний» [4, с.475]. Спростовуючи матеріальну сутність людини, адепти Християнської науки спробували провести корекцію Божого задуму у процесі творення людини, яка розглядається як «складна ідея Бога, що містить всі правильні ідеї; родова спадкоємність виражаючого образ Божий; свідомо сутність буття, де людина – відображення Бога чи Розуму» [4, с.475].

У відношенні до духовної природи людини, Християнська наука займає особливу позицію, окреслену в теологічній, христологічній і сотеріологічній концепціях власного віровчення. У духовному контексті людина це образ Божий і духовна істота, яка повинна бути досконалою як Всевишній і нездатною до гріховних вчинків, «людина є відображенням Бога і одвічно ним була, відображення подібно своєму оригіналу. Людині не властиві гріхи, хвороби чи смерть... Бог ніколи не робив людину здатною грішити... У божественній Науці Бог і дійсна людина нероздільні, як божественний Принцип і ідея...» [4, с.471-481]. Обмеженість даного підходу, який суперечить християнському вченню, полягає в тому, що матеріальне, включаючи і людське тіло, з часом перетворюється на початкові складові елементи творення. Позаяк, згідно християнських догматів, Бог є Творцем усього сущого, як матеріального так і духовного, а отже, людина у своєму фізичному і духовному прояві також створена Всевишнім.

Таким чином, ототожнення духовної природи людини з Богом вступає у суперечність ортодоксальній традиції, незважаючи на декларацію про дотримання християнської позиції у питанні віровчення. Заперечуючи тілесну природу людини і намагання довести, що вона духовна істота, яка за своєю сутністю досконала, Мері Беккер-Едді спростовує богословський зміст цієї проблематики. «Навіть природнича наука ніколи не бачила, щоб Дух чи Душа, покидала тіло людини або входила в нього. На чому ж ґрунтована теорія про дух, що мешкає в тілі, якщо не на затвердженні смертного вірування? Хто може

бачити душу в тілі?» [4, с.478].

Наріжним каменем вчення Християнської науки є доктрина про Божественну науку. Мері Беккер-Едді заявила, що вона відкрила принципи божественного зцілення, втрачені з часів ранньої церкви. Література даної релігійної організації наголошує, що її засновниця лікувала так, як лікував Ісус, і розповсюдила це через «божественну науку»: «Ісус довів силу Християнської науки зцілювати смертний розум і тіло. Проте ця сила була втрачена і повинна бути знову духовно відроджена згідно бажанню Христа» [4, с.110]. Крім того, вона особисто заявляла, що зціляє від усіх хвороб: «Можна показати тисячі листів зі свідцтвами про ефективне зцілення Християнською наукою, можна виділити величезну кількість людей, зміцнених й зцілених після читання й вивчення цієї книги» [4, с.600].

За твердженням Мері Беккер-Едді, органічних хвороб взагалі не існує: «Причини усіх так званих хвороб потрібно шукати в психіці людини» [4, с.120]. Безсумнівно, що психічний стан людини відображається на її фізичному здоров'ї, оскільки, з точки зору медицини, існують психосоматичні захворювання, котрі мають прямий зв'язок з психічним становищем індивіда. Однак, Мері Беккер-Едді взагалі заперечувала існування матерії і всього, що відноситься до фізичного тіла. Тому, якщо наші тіла не існують, то хвороба – це лише наша «ілюзія»: «божественний Принцип Науки, спростовуючи ознаки фізичних чуттів, засвідчує те, що людина гармонійно існує в Істині, яка є єдиною основою здоров'я; таким чином, Наука заперечує хвороби, зцілює хворих розвінчує неправдиві свідчення і заперечує матеріалістичну логіку» [4, с.120]. Те ж саме вона говорила про смерть, визначаючи її як ілюзію, вигадка матеріального життя, нерéalну і несправжню, протилежність до Життя.

Християнська наука стверджує, що причина усіх хвороб і смерті криється у вірі в них [4, с.120]. Тобто, усе лікування полягає в допомозі людині відкинути реальність її хвороби. Якщо ж і після цього людина не видужує, то це лише її провина у нездатності здолати свою помилку. Християнська наука може усунути цю помилку «смертного розуму» через молитву. Однак, звернення до Бога є перешкодою, а не допомогою у подоланні хвороби. Для Мері Беккер-Едді істинною молитвою є затвердження Всеосяжності Першопричини і уподібнення їй. На цій основі будується ілюзія природженої людської праведності і заперечення «помилкових» поглядів, що зло, гріх, страждання, хвороба і навіть смерть є реальністю. У світлі подібних ідей представники Християнської науки на перший погляд виглядають відверто щасливими і такими, що не помічають буденних негараздів. І навіть коли вони не зустрічаються зі злом, вони заперечують його реальність, коли бачать нещастя, вони стверджують, що воно не існує, і навіть коли до того, кого вони люблять, приходять смерть, вони просто заявляють, що вона є ілюзія, оскільки Першопричина (Бог) є Все, і це «Усе» є добро.

На сьогоднішній день даних про кількість членів організації немає, оскільки керівництво церкви забороняє публікувати статистику. Проте, за різними джерелами, можна припустити, що кількість послідовників групи по всьому світі складає близько 3 мільйонів людей. Більшість її прибічників складають жінки середнього або старшого віку з найбільш багатих регіонів Сполучених Штатів. Конрад Райт, гарвардський професор історії релігії, зазначав, що члени цієї церкви є «дуже поважними людьми дуже середнього класу, що тримаються осібно» [3, с.7].

Сьогодні Християнська наука відома як Материнська церква. Після смерті Мері Беккер-Едді в 1910 р. декілька груп прибічників Християнської науки відокремилися від керівної Церкви, назвавши себе Материнською церквою християнської науки і обрали головою Ені Біл. Інша група висунула своїм керівником місис Стетсон. З часом і ці групи розділилися і зникли. На сьогодні Рада Директорів Християнської науки, складається з 5 чоловік, залишивши за собою виняткове право призначати нових членів на місця. У своїй діяльності це правління повинне керуватися Керівництвом для церкви, складеним Мері Беккер-Едді.

Бібліографічні посилання

1. Митрохин Л. Цвейг: Франц Месмер и М. Бейкер-Эдди [Текст] / Л. Н. Митрохин // Религия и культура (философские очерки) / Л. Н. Митрохин. – Москва : Изд-во ИФРАН, 2000. – С. 132-150.
2. Августин (Никитин). Рон Хаббард и «Церковь Сайентологии» [Текст] / архим. Августин. – СПб. : Православный институт Религиоведения и Церковных искусств, 2010. – 199 с.
3. Харм Фредерик Р. Как противостоят «научным» религиям [Текст] / Фредерик Р. Харм. – СПб.: Фонд «Лютеран. культур. наследие»: С.-Петербург. христиан. просветительское о-во «Кредо», 2000. – 47 с.
4. Эдди Мэри Бэкер. Наука и здоровье с ключом к Священному Писанию [Текст] / Мэри Бэкер Эдди. – Радуга, 1994. – 695 с.
5. Боа Кеннет. Лабиринты веры [Текст] / Кеннет Боа. Путь к истине / Пол Литтл. – М. : Крон-пресс, 1992. – 292 с.

6. Мартин У. Царство культов [Текст] / У. Мартин. – СПб. : СП «ЛОГОС», 1992. – 351с.

7. Берри Гарольд Дж. Во что они верят [Текст] / Г. Д. Берри. – М. : Изд. ассоциации «Духовное возрождение», 1994. – 390 с.

Соколовский О. Л. Христианская наука: общественно-духовные истоки, особенности вероучения.

Рассматривается появление религиозного объединения Христианская наука, динамика и главные факторы его развития. Анализируются идейно-концептуальные особенности вероучения организации и ее воздействие на общество. Показано, что особенностью данного движения была критика традиционного христианского вероучения и отрицание основных догматов ортодоксальной Церкви.

Ключевые слова: христианская наука, христология, сотериология, догмат Святой Троицы, ектлесия.

Sokolovskiy O. Christian Science: The socio-cultural origins, features of creed.

We consider the emergence of a religious association Christian Science, and the dynamics of the main factors in its development. We analyze the ideological and conceptual features of the doctrine of the organization and its influence on society. It is shown that the feature of this movement was a critique of traditional Christian doctrine and the denial of basic tenets of orthodox church.

Key words: Christian Science, Christology, soteriology, the dogma of the Holy Trinity, the ecclesia.

Надійшла до редколегії: 10.04.14 р.

УДК130.3:165.322

І. Г. Соломаха

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка

ВІРА ЯК ОБ'ЄКТ ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Розглянуто віру як складову безумовного, граничного досвіду, як форму абсолютного знання. Виявлено сутнісні особливості релігійної віри як філософського феномену, з одного боку, як етичної цінності, яка конструє духовний простір соціуму, а з іншого – як взаємозв'язку між вірою та знанням як складовими пізнавальних можливостей людини. Зазначається, що релігійна віра, спрямовуючись на осягнення Бога, синтезує як елементи екзистенції, так і ідею трансцендентного.

Ключові слова: релігійна віра, цінність, Бог, абсолютне пізнання, філософська віра.

Сучасні проблеми розвитку вітчизняного релігієзнавства детермінують пріоритетність й актуальність функціональних аспектів дослідження релігійних явищ. До таких релігійних феноменів відноситься віра, у якій відображаються внутрішні інтенції та перцептивний досвід віруючої людини, її настанови та приписи. Ця проблема актуалізується ще й тим, що сьогодні відстежується, з одного боку, прагнення людини до самореалізації, в якій основним чинником виступає віра, а з іншого - ухилення від цього процесу, бо процес творення передбачає відповідальність, яку людина не бажає на себе брати. Адже віра має здатність стимулювати творчі інтенції, орієнтувати на моральні цінності та сприяти моральному вдосконаленню; тим не менш, вона ж служить засобом для відходу від реальності, формуванню ілюзій.

Водночас переважна більшість робіт, присвячених вірі не тільки як релігійному феномену, являють собою гносеологічний аналіз, в контексті якого виділяються різні аспекти розгляду віри: аксіологічний, праксеологічний, діяльнісний тощо (М. Андрюшенко, І. Воронянський, Є. Євстіфеева, С. Нижніков, Л. Облова та ін.). Однак, незважаючи на те, що сьогодні зростає дослідницький інтерес до феномену віри, поза увагою залишаються його філософська проблематика, аналіз специфіки саме

філософського дискурсу віри. Тому й метою статті є з'ясування сутнісних особливостей віри в контексті філософського дискурсу.

Передвісником онтологічного осмислення віри є Д. Юм, який стверджує, що «...віра може бути досить точно визначена як жива ідея, пов'язана з відношенням чи асоційована з наявним враженням» [7, с. 194]. В його розумінні віра не виходить за межі чуттєвих даних досвіду. Віра формується внаслідок повторення однієї події за іншою і не може виступати як закон. Наукові знання, за Д. Юмом, презентують віру, засновану на звичці. Він зауважував, що віра є своєрідним способом уявлення та перебільшення сили думки. Власне, віра є одним із факторів санкціонування, який дозволяє прийняти певні ідеї без особливих доказів. Віра виступає як своєрідний орієнтир суб'єкта у зовнішньому світі. Д. Юм визнавав стимулюючу функцію релігійної віри в праксеології: «Таким чином, дії віри полягають в тому, що і враження, і повідомлення мають однаковий вплив на пристрасті» [7, с. 194].

В розмислах Д. Юма віра виступає як властивість розуму: вона виконує операційну функцію, надаючи ідеї «силу і жвавість». Також філософ акцентує на несвідомих коренях віри. Він робить висновок, що «я ніколи не усвідомлюю подібного акту», «досвід може породжувати